

НАПРЯМ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Голуб Наталія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,

*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Господарська діяльність підприємств зумовлює виникнення значної кількості зобов'язань. Зобов'язання мають велике значення, оскільки вони тісно взаємопов'язані з основними напрямками, а саме прибутковості та ліквідності підприємства. Зобов'язання – це джерело коштів для операційної, інвестиційної діяльності з фінансування, коли вони нараховані, але також зобов'язання є заборгованістю, що погашається за рахунок коштів. Для досягнення успіху підприємству необхідно досягти відповідного рівня зобов'язань. Підприємства, зобов'язання яких дуже високі, несе надмірний ризик.

Основною причиною виникнення короткострокових зобов'язань є забезпечення потреб підприємства у грошових коштах протягом операційного циклу. Операційний цикл це процес перетворення коштів на купівлю, продажу, рахунки для отримання і назад на кошти. Більшість короткострокових зобов'язань виникають унаслідок підтримки даного циклу: рахунки отримання виникають внаслідок купівлі запасів, нараховані доходи – внаслідок авансових платежів покупців. Короткострокові позики використовуються тоді, коли необхідні кошти у періоди надлишкових рівнів запасів чи очікування отримання дебіторську заборгованість. Іноді кошти витрачаються на оплату поточної частини довгострокової заборгованості, інвестиції у довгострокові активи чи виплату дивідендів [4, с. 333–334].

Зобов'язання у сучасних умовах, з одного боку, сприяють розвитку підприємства, а з іншого – є чинником економічного ризику його діяльності. Неспроможність управляти грошовими потоками, пов'язаними з короткостроковими зобов'язаннями, може мати серйозні наслідки для підприємства (вчасно не сплачені рахунки можуть призупинити необхідне постачання; нездатність оплачувати рахунки протягом тривалого часу може призвести до банкрутства підприємства). Щоб оцінити здатність підприємства покрити короткострокові зобов'язання, часто застосовуються три показника, а саме оборотний капітал,

коефіцієнт поточної ліквідності і коефіцієнт термінової ліквідності. Поточні зобов'язання є основним елементом у цих показниках.

Для правильного визначення та управління короткостроковими зобов'язаннями необхідно розуміти, як вони виникають, оцінюються, класифікуються та розкриваються. При визнанні зобов'язань важливим елементом є час. Нездатність відобразити зобов'язання у певному обліковому періоді часто призводить до нездатності відобразити витрати. Це веде до заниження витрат та завищення прибутку. Зобов'язання реєструються в обліку тоді, коли виникає заборгованість у ньому [3].

Для належної організації бухгалтерського обліку зобов'язань важливо визначити, коли виникають зобов'язання, оскільки юридична та економічна сторона цього питання відрізняються. Отже, під час підписання договору на поставку товару існує юридичне зобов'язання, суть якого полягає в тому, що воно може бути виконане в майбутньому. Таке зобов'язання не відображається в бухгалтерському обліку, оскільки воно є боргом. У бухгалтерському обліку зобов'язання відображається тільки тоді, коли у зв'язку з ним виникає заборгованість. Зазвичай, заборгованість виникає після переходу права власності (одержання прав використання) на товари і послуги.

У бухгалтерському обліку джерелом виникнення зобов'язань є факт проведення господарської операції, інформація про яку служить підставою для бухгалтерських записів, що і відображають зобов'язання підприємства.

В обліку зобов'язання зазвичай оцінюються за сумою погашення, яка потрібна для погашення боргу по рахункам.

Як правило, підприємство має кілька видів зобов'язань і значну кількість кредиторів. Отже, користувачам фінансової звітності необхідно мати можливість визначити типи і величини зобов'язань підприємства із фінансових звітів. Облікова модель і перевірка фінансової звітності є достатніми для впевненості користувачів фінансової звітності в тому, що всі зобов'язання підприємства належним чином визначено, оцінено і включено до фінансових звітів відповідно до принципу повного розкриття інформації. Щоб задовольнити ці вимоги, зобов'язання класифікуються на:

- поточні зобов'язання;
- довгострокові зобов'язання.

Згідно з НП(С)БО 11 «Зобов'язання», поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [2].

Класифікація зобов'язань повністю відповідає класифікації активів. Поточні зобов'язання включають заборгованість, погашення якої

очікується протягом року. За часту випадків вона погашається за рахунок поточних активів або отриманих під час поточної діяльності.

З 1 січня 2018 року всі підприємства (крім бюджетних установ) для цілей бухгалтерського обліку (і не тільки) діляться на чотири категорії: мікропідприємства, малі, середні та великі підприємства. Важливо знати, до якої саме розмірної категорії належить ваше підприємство. Це потрібно для того, щоб визначити: у якому складі і за якою формою ви повинні подавати фінансову звітність, чи зобов'язане ваше підприємство створювати резерви в обліку і проводити переоцінку необоротних активів, оприлюднювати свою фінансову звітність і застосовувати міжнародні стандарти. Щоб визначити свою розмірну категорію у звітному році, підприємство має керуватися показниками фінансової звітності і п'ятьма правилами, наведеними в ч. 2 ст. 2 Закону № 996 [1].

Інформаційні потреби потенційних користувачів базується на умові відповідності бухгалтерського обліку вимогам економічної системи, оскільки саме бухгалтерський облік виступає забезпечувальною ланкою управління цією системою.

Немалу частку серед зобов'язань займають такий їх вид, як поточні зобов'язання. Відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання» поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [2].

Структура поточної заборгованості впливає на рух обігових коштів. Тому ефективне управління нею є актуальною задачею для будь-якого підприємства.

Важливу роль в бухгалтерському обліку відіграє оцінка поточних зобов'язань. Вона необхідна при виникненні прав і зобов'язань підприємства, при відображенні розрахункових операцій, що призводять до утворення і погашення зобов'язань.

Кожен господарюючий суб'єкт повинен створити систему обліку короткострокових зобов'язань таким чином, щоб вона максимально швидко фіксувала облікову інформацію про наявність та рух поточних зобов'язань на підприємстві. Адже дані про зобов'язання є підставою для прийняття управлінських рішень та проведення подальшого контролю та аналізу стану підприємства. Тому кожен суб'єкт господарювання повинен постійно здійснювати діяльність щодо вдосконалення обліку короткострокових зобов'язань.

Для ефективного управління поточною заборгованістю необхідно раціональна організація обліку, постійний контроль, проведення аналізу боргів, термінів сплати та документальне підтвердження.

Раціональна організація поточної заборгованості підприємства передбачає такі заходи:

- вибір найбільш сприятливих для суб'єкта господарювання форм розрахунків щодо погашення зобов'язань;
- формування методичних підходів й техніки аналітичного та синтетичного обліку;
- встановлення регламенту документування операцій щодо поставання (надходження) товарно-матеріальних цінностей й оперативного контролю за станом розрахунків.

В кінці звітної періоду для визначення стану поточної заборгованості кожне підприємство повинно проводити інвентаризацію заборгованості за діючими договорами. В ході інвентаризації перевіряється дотримання термінів позовної давності, обґрунтованість сум цих зобов'язань. Якщо в результаті інвентаризації було виявлено, що зобов'язання не можуть бути погашені, то керівником приймається управлінське рішення щодо її списання.

Отже, раціонально організований бухгалтерський облік зобов'язань на підприємстві сприятиме виявленню найбільш ефективних форм та умов залучення позикових ресурсів, забезпеченню своєчасності розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями підприємства, проведенню заходів щодо зменшення розміру заборгованості та забезпеченню виконання зобов'язань перед кредиторами. Залежно від правової природи слід розрізняти договірні, не договірні та потенційні зобов'язання. Такий підхід дає можливість оцінити чи носить зобов'язання юридичну силу, яку відповідальність несе суб'єкт господарювання в рамках конкретного договору, чи слід його відображати в балансі.

Список використаних джерел:

1. Про фінансовий облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (за станом на 07.08.2015). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14&p=1306924068985324>.
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»:Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000р. № 20. Ліга закону. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00> (дата звернення: 06.11.2021).
3. Кузнєцова С. Управлінська бухгалтерська звітність: проблеми створення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 11. С. 15–24.
4. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета / пер. с англ. Я. Соколова. Москва : Финансы и статистика, 2004. 496 с.